

Torsten Tegnér och Idrottsbladet

I Nationalencyklopedin står att läsa att Torsten Tegnér spelade en central roll när idrotten blev en folkrörelse. TT som han kallade sig själv, hör till de legendariska och långlivade personligheterna inom 1900-talets svenska idrottshistoria och hans tidning Idrottsbladet är vår i särklass mest kända specialtidning för idrott. Rolf Haslum har skrivit två uppsatser om TT och forskar nu vidare om denne med sikte på en tänkt avhandling.

■ ■ ■ Torsten Tegnér ägnade nästan hela sitt liv (1888-1977) åt idrotten och gjorde det med framgång i flera olika roller - som aktiv, ledare, skribent, opinionsbildare och moralisk ordningsman. Men det var framför allt i rollen av journalist som han blev en känd personlighet i samhället, och detta långt utöver de idrottsintresserade skara, där han agerade från sin halvsekkellånga plattform som chefredaktör för Idrottsbladet (IB). Denna tidning bars upp av TT:s idrottsideologiska patos och originella framtoning och skrivstil. Man kan för övrigt säga att vi egentligen bara haft två framstående idrottsideologer, Viktor Balck (1844-1928) och Torsten Tegnér som tog vid efter denne.

En ovanlig bakgrund

TT hade en bakgrund av märkligt slag och utan jämförelse bland sina sportjournalistkolleger (8,9,10). Han växte upp i Djursholm, ett samhälle med högborgerliga och nationalromantiska ideal i både arkitektur och umgängesliv. Tongivande inom det sistnämnda var framstående personligheter som skalden Viktor Rydberg, författarinnan och tecknaren Elsa Beskow och hennes man Natanael, känd socialhumanist, religiös förkunnare, konstnär och rektor i Djursholms samskola, där TT var elev, och TT:s egen mor Alice Tegnér, den berömda tonsättarinnan av visor för alla Sveriges barn. Farfarsfar var skalden Esaias Tegnér och två farbröder var berömdheter ur den akademiska världen.

De djupa intryck som den här speciella miljön med dess starka personligheter liksom släktens kulturarv hade gett, var vad TT hade i ryggen när han blev student 1906 och till det kunde han personligen tillföra framgångar i den nu snabbt växande idrottsrörelsen. Ungefär när RF bildades 1903 hade TT själv kommit frenetiskt igång som aktiv idrottare i

Rolf Haslum

Fil.mag, civ.ekon, Historiska institutionen, Stockholms universitet

kamratkretsen i Djursholm och även gjort sina första, begränsade ledarerefarenheter.

Lärling som sportskribent

1912 tog han fil.kand. vid Stockholms högskola med nationalekonomi som huvudämne och gick året därpå in som medarbetare i tidningen Nordiskt Idrottslif. Det här var ingalunda vad hans intellektuella och högborgerliga föräldrar tänkt sig, då sportjournalistik hade låg status. Men TT stod på sig, eftersom idrotten var det helt överskuggande i hans liv och från den här tidpunkten kom han att leva med, för och av idrotten (8,9,10).

Nordiskt Idrottslif drevs av idrottsledaren och sedermera stadionchefen Erik Bergvall som tog sig an en del unga sportentusiaster och uppfostrade dem till sportjournalister (3). Bland dem fanns också Sven Lindhagen, Sven Läftman och Oscar Söderlund ("Glokar Well"). Bergvall säger om TT att denne skrev för allmänheten och faktiskt är den som i och genom IB lärt hela den svenska ungdomen att läsa om idrott (1).

Peter Dahlén påpekar att det vid denna tid fanns ett starkt samband mellan sportskrivandet och regelskrivandet för den unga tävlingsidrotten, eftersom många som bedrev sportjournalistik samtidigt var aktiva idrottsmän, klubb- eller förbundsledare och domare och att det ofta var svårt att se om tidningens

eller klubbens intressen var mest involverade (3). TT var exempelvis 1914 för sin del styrelseledamot i AIK, Akademiska idrottsföreningen och Stockholms idrottsförbund.

Förutsättningar som journalist

TT:s personlighet med dess storvulnhet i tankar och idéer, hans intensitet och extroverta läggning kan sägas ha predestinerat till en yrkesverksamhet, där han kunde få arbeta helhjärtat med intellektuella medel för ideella mål och med stor kontaktyta. Objektet råkade bli idrottsjournalistik. De speciella, personliga förutsättningarna bestod i en utomordentlig fallenhet för att skriva och en grundlig praktisk och teoretisk kunskap om ämnesområdet. Hans kommande framgångar blev logiska resultat av ett antal sociala faktorer i kombination med en betydande personlig lämplighet. Man kan också säga att TT kom i rätt tid för idrottsrörelsen och att den kom i rätt tid för honom.

Idrotten var hans stora och ousinliga glädjekälla och dess etik och moral de rättesnören han ville delge alla, varför det föll sig naturligt och viktigt för honom att i sitt liv som journalist och författare nå ut i samhället också utanför de idrottsintresserade krets och att därvid också gå in i kultur- och samhällsdebatt, eftersom han ansåg att idrotten var en både fysiskt och moraliskt värdefull kulturyttring för ett modernt land.

Som sportjournalist visste han också vad han talade om, ty han hade själv utmärkt sig som aktiv idrottsman inom ett antal olika grenar (8,9,10). Bandy var favoritsporten och som lagkapten i AIK hade han blivit både svensk och nordisk mästare två gånger. I spjutkastning hade TT varit nära att komma med i OS-truppen till London 1908 och hans resultat skulle ha räckt till en femtepla-

cering där. Han tävlade också bland annat i gång, ishockey och orientering.

Som idrottsledare var TT med vid tillblivelsen av fem av våra idrottsförbund, i grenarna bandy, bordtennis, gång, ishockey och orientering. I övrigt var han bland annat ledamot av RF:s överstyrelse 1926-41, Bandyförbundets styrelse från 1925 till sin bortgång och AIK:s styrelse 1909-20 (senare hedersledamot).

En lyckosam historia

Det var inte TT som grundade Idrottsbladet utan stavhopparen Bruno Söderström och det hade skett 1910 (3). Den kom sedan i andra händer och var på fallrepet, då TT 1915 köpte den för den symboliska summan av 10 kronor (9). Tidningen hade då bara 84 prenumeranter. Med sig från starten hade han den mångåriga kumpanen och olympiasegraren i tresteg från 1912 Gustaf "Topsy" Lindblom, som var redaktionschef fram till 1934, då han övertog danspalatset Nalen i Stockholm. Tillsammans med ovannämnde Sven Lindhagen bildades en skicklig trojka.

Redaktionen fick en raketstart och kunde redan 1916 redovisa en genomsnittlig upplaga på 5.000 exemplar per nummer, vilken steg till 20.000 1920 (6). Det nummer som skildrade öppningen av OS 1920 i Antwerpen såldes i 39.000 exemplar, en ofantlig siffra för sin tid.

Under perioden 1881-1920 existerade under skilda perioder minst fjorton olika idrottstidningar (6). I januari 1919 fanns sju, i januari 1920 tre och vid det årets slut bara IB och en tidning till, detta samtidigt som svensk idrott gjort avsevärda kvantitativa och kvalitativa framsteg. Samma år utvecklades IB för övrigt tekniskt genom att man fick en rotationspress.

Det är svårt att tänka sig TT utan Idrottsbladet men också IB utan TT, vilket skulle komma att visa sig, när han på äldre dagar lämnade chefredaktörskapet för tidningen.

Idrottsbladet var TT:s plattform och parnass. Det var som chefredaktör för denna tidning som han blev känd och det var från denna plattform som han uttalade sig och ihär-

Torsten Tegnér, signaturen T.T., var en synnerligen aktiv sportjournalist och drev frågor om moral och etik. Hans främsta språkrör var Idrottsbladet där han var chefredaktör (1915-67). T.T. startade också många motionskampanjer även högt upp i åldern. (Pressens Bild)

dig sökte påverka både idrotten och samhället under den osannolikt långa perioden 1915-67. Under ytterligare nio år fram till året före sin död, fortsatte han dessutom att skri-

va krönikor för tidningen. Räknan man tiden från 1913, då TT gjorde idrotten till sitt levebröd, påverkade han alltså den svenska idrotten som skribent i 63 år.

1920 hade IB som vi sett gjort succé och krossat konkurrensen. Det fanns flera orsaker till det. Kvaliteten på de andra specialtidningarna hade sannolikt varit ojämn, TT, Topsy och Lindhagen var skickliga, hårt arbetande redaktörer med nya idéer och besatt sedan länge goda kontakter inom idrottsrörelsen. Dessutom hade dagspressen trots det markant ökade idrottsintresset i Sverige inte fått någon daglig sida i dagspressen förrän Dagens Nyheter startade en sådan den 15 januari 1920 under ledning av en annan framgångsrik journalist, David Jonason, signaturen Mr. Jones (6).

Med den begränsade erfarenhet som fanns av den nya journalistiska genren hade problemet uppstått att finna lämpliga skribenter. Enklast var att använda befintliga allmänreportrar men dessa kanske inte kunde nog om fackområdet och tog man in folk ur idrottsrörelsen var dessa kanske inte lämpliga som stilister. Idealiska var givetvis journalister med både praktisk erfarenhet från den levande idrotten och fallenhet för att skriva. Tegnér och Jonason var goda exempel på detta - elitidrottare och skickliga skribenter samt dessutom akademiker.

IB var nu etablerat som en opinionsmässig maktfaktor inom idrottens sfär som man inte kom undan, i synnerhet inte den kunnige, hyperaktive och offensive chefredaktören. Någon besvärande konkurrens skulle man inte möta på flera decennier, trots att tidningen bara kom ut tre av veckans sju dagar (vanligen måndag, onsdag, fredag), något som emellertid tycks ha kompenseras av den breda täckningen, analyserna, de kunniga medarbetarna och TT:s personliga genomslagskraft.

1942, mitt under andra världskriget, var man uppe i 42.000 exemplar i upplagesnitt och det för Sverige så framgångsrika olympiaåret 1948 nådde man den högsta siffran i tidningens historia med 52.000 exemplar. Högsta upplaga för ett enskilt nummer kom i juni 1960, då ett specialnummer om Ingemar Johanssons andra VM-titelmatch mot Floyd Patterson i proffsboxning gick ut i hela 168.000 exemplar.

Från problemår till etablerad nisch

1957 sålde TT sin tidning men fortsatte som chefredaktör till 1967, va-

refter han som sagt medverkade med krönikor till 87 års ålder 1976. När TT drog sig tillbaka från chefredaktörskapet blev inget som förut. Svårigheterna hade dock börjat på 50-talet, då kvällstidningarna satsat hårdare på idrott än tidigare, TV-sporten dykt upp och radiosporten, under Hyland, antagit en modernare, mer journalistisk karaktär (3). Tidningen överlevde emellertid efter olika turer och ägare, hittade efterhand sin nisch som officiellt organ för flera motorsportförbund och redigeras och trycks idag i Södertälje, där TT:s son Leif Tegnér, som stått för tidningens kontinuitet sedan 60-talet, är ansvarig utgivare.

TT som krönikör

TT medverkade själv i näst intill varje nummer under hela sin chefredaktörstid och hade en stående krönika "På språng", som vanligen omfattade flera spalter och som behandlade aktuella händelser, människor, företeelser och trender inom svensk och internationell idrott. Han skrev också under andra rubriker som "Från Stockholms horisont", "Kultur och levnadskonst" och "Forum" och det kunde ofta förekomma att han hade flera inslag i ett och samma nummer. Sedan tidningen blivit väletablerad hände det däremot sällan att han själv gjorde reportage från idrottsevenemang.

TT:s språk uppmärksammas tidigt för sin originalitet och blir under 30-talet allt mer yvigt. Texterna är fyllda med liv, engagemang och entusiasm och är temperamentsfullt späckade med impulsiva utrop, tvärra kast och ibland nya ordbildningar, allt kryddat ur en bred arsenal av typografiska hjälpmedel. Det kan hagla av punkter, tankstreck, utrops- och frågetecken, ord i versaler och kursiv, citat och så vidare. Det hela ger ibland ett överengagerat och en aning hysteriskt intryck och det var därför inte alltid så lätt att läsa TT:s krönikor men han höll själv på sin personliga stil och framtoning och jämförde den en gång med sin mor Alice Tegnér's livliga notskrift.

Med sin offensiva, ofta aggressiva attityd tvekade han aldrig att gå till storms så fort han tyckte att hans älskade idrott var ute på villovägar. Han dyrkade friheten och rätten och var därför överkänslig för situa-

tioner där individers, grupper eller länders frihet kom i fara eller de på andra sätt förfördelades. Han var förtjust i debatter och ibland verkade det som han debatterade för debattens skull. Det här kunde resultera i långa, häftiga pennfäktningar med andra publicister, där det inte sparades på krutet och hårda ord utväxlades.

Naturligtvis skaffade han sig åtskilliga fiender och det blev inte bättre av att han alltid påstod att han och IB hade rätt. Han gav sig aldrig. Det finns exempel på meningsmotståndare som han förföljde i decennier. En sådan var den intrigante fotbolls- och ishockeygeneralen Anton Johansson, som ännu på 50-talet drabbades av TT:s återkommande och hårdföra kritik efter meningsmotsättningar i samband med Sveriges uteblivande i fotboll vid OS 1928. En annan var den radikale författaren Ivar Lo-Johansson, som hade haft oförskämtheten att underkänna idrotten som samhällsfenomen i sin skrift "Jag tvivlar på idrotten" 1931, något som träffade TT mitt i hjärtat (7).

Givetvis fick de stora grenarna fotboll, friidrott och skidor särskild uppmärksamhet. TT:s favoritgrenar bandy, gång och orientering förefaller ha varit överrepresenterade och material om stockholmsidrotten fick en plats som kan ha ifrågasatts av landsortsläsare. Eftersom TT var road av siffror och statistisk analys, fanns det ofta tabeller och diagram och en fotbollsmatch kunde på detta sätt följas grafiskt och tabellmässigt i detalj från första till sista minuten. Ett klatschigt inslag utgjordes av skämt- och karikatyrteckningar av medarbetarna Jan-Erik Garland (Rit-Ola) och Erik Hermansson.

TT utvecklade sig tidigt till en särklassig idrottsjournalist och blev den oomtvistat främste bland gelikar. I hans beskrivningar av idrottsevenemang finns så mycket mer än händelsehistoria, att man med den amerikanske socialantropologen Clifford Geertz kan tala om thick description, där underliggande lager och sammanhang friläggs (4). En idrottares agerande får en djupare innebörd, det blir uttryck för något och beror av något som kanske inte till en början är uppenbart. Känslor förs upp till ytan och ideal tas fram. På detta sätt håller man alltid idrottens djupare ideologiska aspekter levande i sina framställningar.

Ett problem TT kom att råka på var det att han under en följd av år både tillhörde Sveriges idrottsorganisatoriska elit när han satt i RF:s överstyrelse och samtidigt var chefredaktör för landets dominerande idrottstidning. Det här kom att innebära störningar och slutade med att han efter ett specifikt motsatsförhållande inte blev omvald på nytt till överstyrelsen 1941.

TT hade också ofta krönikor av kulturellt slag och skrev särskilt gärna om film men också om teater och litteratur. Speciellt under 30- och 40-talen var han en ivrig och i filmannonser citerad recensent. Man kan annars säga att "intet mänskligt var honom främmande" som objekt och, så länge han var tidningens ägare, ansåg han uppenbarligen att han kunde skriva om vad som helst. Från nazismens genombrott vid 30-talets början skrev han inte sällan om samhällsfrågor och politik, något som inte alltid tilltalade hans läsare, som kunde tycka att han borde hålla sig till idrotten.

Skickliga medarbetare

Med tanke på TT:s dominans som personlighet är det lätt att glömma att tidningen hade ett stort antal andra skickliga idrottsjournalister. Några kända sådana förutom de redan nämnda kan framhållas här: Ceve Linde, R:et Eklöv, Henry Eidmark, Wolf Lyberg, Palle Brewitz, Bassen Sköld, Gunnar Galin och bröderna Engdahl. IB 19 och 22/12 1969 liksom 24/11 1973 innehåller TT:s egna genomgångar av medarbetare han haft under årtiondena. Ibland skar det sig ordentligt med dessa, Eklöv och Eidmark är exempel på sådana som slutade under hård ordväxling och som sedan tog skadan igen genom att kritisera TT och IB långa tider efteråt. En del journalister som ännu är verksamma arbetade i början av sin bana på IB, till exempel Bo Hansson och Tommy Engstrand. Wolf Lyberg som arbetade vid IB i 22 år uppger att TT som chef gav de olika medarbetarna stor frihet att agera och skriva efter eget huvud.

Stämningen på redaktionen lär ha varit nog så livlig och gamängartad. TT själv var en man av stil och god ordning men accepterade dessa förhållanden så länge medarbetarna gjorde ett bra jobb. Till skillnad från

många andra storslagna humanister kunde han också räkna och var noga med lönsamheten, som var god ända in på 50-talet. TT kunde därför tillåta sig att vara generös mot enskilda idrottare och kulturändamål.

I viss mån kan man kalla IB för en plantskola, eftersom många medarbetare efterhand blev dugliga idrottsjournalister vid andra tidningar. Sin personliga, yviga stil var TT dock ensam om, de olika medarbetarna fick ha sin egen, men han var petnoga med att de skulle presentera korrekta fakta och skriva god och rätt stavad svenska.

Idrottsbladets betydelse

Så till frågan om den möjlighet till påverkan IB kan ha haft på det svenska idrottslivet. För att börja med de kvantitativa faktorerna var tidningen som nämnts helt marknadsledande i många decennier, man kan i stort sett säga från omkring 1920 till en bra bit in på 50-talet, alltså under den period då idrottsrörelsen fick sitt verkligt stora genombrott och utvecklades till ett allt populärare fenomen i det svenska folkhemmet. De tidigare refererade upplagesiffrorna talar också sitt tydliga språk. Kombinationen av tidsperiod, upplagestorlek och dominans säger det mesta om IB:s betydelse för den svenska idrotten.

Till detta skall också fogas de kvalitativa aspekterna. Att andra specialtidningar inte klarade konkurrensen med IB torde speciellt ha berott på IB:s breda täckning med kunskapskompetens inom så många idrottsgrenar samt inte minst TT:s genomslagskraft som skribent, analytiker och allmänt känd, färgstark opinionsbildare. Många äldre personer, som hört att jag forskar om TT, har vidimerat att de alltid läste IB och att det var den tidningen och den originelle TT som man satte högt. Den kände idrotts- och gymnastikledaren Olle Halldén har till exempel berättat för mig att han och hans kamrater i ungdomen hemma i Borlänge brukade gå ned till tåget de tre dagar i veckan när IB kom för att sedan gå till ett kafé och diskutera innehållet.

Den påverkan IB kunde utöva, handlade inte bara om tekniska, taktiska, organisatoriska och andra synpunkter på olika grenar, utan en

ständig ambition, särskilt från TT:s egen sida, fanns att också uttrycka idrottens ideologiska aspekter och att bevaka att idrotten levde upp till denna ideologi i praktiken (5).

Den franske sociologen Pierre Bourdieu ser samhället som bestående av ett stort antal fält (2). Inom varje sådant pågår en ständig maktkamp mellan dem som vill styra och påverka utvecklingen genom att definiera mål, medel, strategier och spelregler. Den svenska idrotten kan uppfattas som ett sådant fält och på detta kan Torsten Tegnér och Idrottsbladet anses ha varit betydande maktfaktorer på sin tid.

Referenser

Meddelare

Olle Halldén (dec. 1999)

Wolf Lyberg (5 febr. 2000)

Björn Tegnér (1995-99)

Leif Tegnér (1995-99)

Arkiv

Idrottens hus och Riksarkivet

Stockholm stadsarkiv

Uppslagsverk

Nationalencyklopedin

Vem är det 1975

Tidningar

Idrottsbladet

Litteratur

1. Bergvall, Erik, "Vid målnöret. Minnen" (Stockholm 1945)

2. Bourdieu, Pierre, "Outline of a Theory of Practice" (Cambridge 1977)

3. Dahlén, Peter, "Från Vasaloppet till Sportextra. Radiosportens etablering och förgrening 1925-95" (diss. Göteborg 1999)

4. Geertz, Clifford, "The Interpretation of Cultures" (New York 1973)

5. Haslum, Rolf, "Fri och frisk. Torsten Tegnér och hans idrottsideologi" (otryckt C-uppsats Stockholms universitet 1995)

6. Holst, Håkan, "Dagens Nyheter's sportsida. Myt eller verklighet" (otryckt C-uppsats Stockholms universitet 1994)

7. Lo-Johansson, Ivar, "Jag tvivlar på idrotten" (Stockholm 1931)

8. Tegnér, Torsten, "Uppväxt. Minnen från medeltiden" (Stockholm 1963)

9. Tegnér, Torsten, "Bland VÄNNER i Stockholm och andra världsdelar" (Stockholm 1964)

10. Tegnér, Torsten, "Fram till frihet" (Malmö 1968)